

Libris
Reclamațiunile mele

PREMIUL NOBEL
PENTRU LITERATURĂ

MARIO VARGAS LLOSA

MĂTUȘA JULIA
ȘI CONDEIERUL

HUMANITAS
fiction

Libris.ro
Respectăm drepturile de autor

MARIO VARGAS LLOSA

MĂTUȘA JULIA ȘI CONDEIERUL

Ediție revăzută și necenzurată

Traducere din spaniolă de
COMAN LUPU

HUMANITAS
fiction

I

Pe vremea aceea, de mult trecută, eu eram foarte tânăr și locuiam împreună cu bunicii într-o vilă cu ziduri albe de pe strada Ocharán, din cartierul Miraflores. Studiam Dreptul la Universitatea San Marcos, resemnat, cred, să-mi câștig mai târziu existența cu o profesiune liberală, cu toate că, în realitate, mi-ar fi plăcut mai degrabă să mă fac scriitor. Aveam o slujbă cu titlu pompos, salariu modest, câștiguri ilicite și un orar elastic: director al redacției de informații la postul de radio Panamericana. Aceasta însemna să rezum informațiile interesante care apăreau în ziare și să le mai machiez puțin pentru a putea fi citite în buletinele de știri. Redacția aflată în subordinea mea era formată dintr-un băiat cu părul totdeauna dichisit, pe nume Pascual, mare amator de catastrofe. Se transmiteau din oră în oră buletine de știri cu durata de un minut, în afara celor de la prânz și de la nouă, care erau de cincisprezece minute, dar cum noi pregăteam mai multe o dată, îmi rămânea destul timp liber, hoinăream pe străzi, beam cafele pe Colmena, mergeam uneori la cursuri sau la birourile postului Radio Central, mai animate decât cele unde lucram eu.

Cele două posturi de radio aparțineau aceluiași patron și erau vecine, situate pe strada Belén, foarte aproape de Piața San Martin. Nu se asemănau defel. Ca surorile din tragedie, care se nasc una plină de haruri, iar cealaltă de defecte, se distingeau mai degrabă prin contrastele dintre ele. Radio Panamericana ocupa etajul al doilea și terasa unei clădiri noi și avea, în programele, ambițiile și personalul său, o anu-

mită notă de cosmopolitism și snobism, pretenții de modernitate, de tinerețe și de elită. Deși crainicii nu erau argentinieni (ar fi spus Pedro Camacho), meritau să fie. Se transmitea multă muzică, jaz și rock din belșug, ceva muzică clasică; undele lui erau primele care difuzau la Lima ultimele succese de la New York sau din Europa, fără a disprețui însă muzica latino-americană, cu condiția să fie cât de cât sofisticată. Muzica națională era admisă cu circumspecție și nu depășea nivelul valsului. Programele aveau o anumită spoială intelectuală, „Biografii din trecut“, „Comentarii internaționale“, și o preocupare de a nu cădea într-o prea mare stupiditate și vulgaritate se putea observa până și în emisiunile mai „ușurele“: concursuri de întrebări, în genul „Cine știe...“ sau „Trambulina gloriei“. O dovadă a interesului cultural de la Radio Panamericana era și serviciul de informații, pe care eu și Pascual îl alimentam dintr-o mandsardă din lemn, construită pe terasă, de unde se puteau vedea toate lăzile de gunoi și ochiurile din cele mai îndepărtate acoperișuri de paie din Lima. La chichineața noastră se ajungea cu un ascensor ale cărui uși aveau îngrijorătorul năram de a se deschide înainte de vreme.

În schimb, Radio Central era înghesuit într-o clădire veche, plină de *patios* și coridoare și era de ajuns să-i auzi pe crainici abuzând cu dezinvoltură de argou, ca să-ți dai seama de orientarea către mase, către plebe, către indigeni, a acestui post. Aici se transmiteau puține știri, marea doamnă era muzica peruană, inclusiv cea andină, și deseori se întâmpla ca artiștii indieni de la diferite teatre să participe la emisiunile cu public, la care mulțimea se înghesuia cu multe ore înainte de deschiderea ușilor de la sala de spectacole. Undele acestui post mai răspândeau de asemenea fiorii muzicii tropicale, mexicane și argentiniene, iar programele sale erau simple, lipsite de imaginație, dar eficiente: „La cererea dumneavoastră“, „Serenade de ziua ta“, „Cancanuri din lumea teatrului și a filmului“. Pentru postul Radio Central, piesa de rezistență, repetată și inepuizabilă, care, potrivit tuturor anchetelor, îi asigura o mare popularitate, era teatrul la microfon.

Se transmiteau cel puțin șase pe zi și mă amuza teribil să-i pândesc pe interpreți în timpul înregistrării: actori și actrițe în total declin, flămânzi și jerpeliți, ale căror voci tineresti, învăluitoare, cristaline contrastau cumplit cu chipurile lor îmbătrânite, cu gurile pline de amărăciune și cu ochii osteniți. „În ziua în care se va introduce televiziunea în Peru, nu le va mai rămâne altceva de făcut decât să se sinucidă”, pronostica Genaro-fiul, arătându-mi-i prin geamurile studioului, unde, ca într-un uriaș acvariu, îi vedeam adunați în jurul microfonului, cu textul în mână, gata să înceapă capitolul al XXIV-lea din *Familia Alvear*. Într-adevăr, ce decepție ar fi trăit gospodinele care se înduioșau auzind glasul lui Luciano Pando, dacă i-ar fi văzut trupul diform și privirea sașie și ce decepție ar mai fi avut și pensionarii cărora vocea cadentată a Josefinei Sánchez le stârnea amintirile, dacă i-ar fi cunoscut gușa, mustățile, urechile clăpăuge și varicele de la picioare. Dar, pe atunci, introducerea televiziunii era încă departe și modesta subzistență a faunei teatrului radiofonic părea pentru moment asigurată.

Întotdeauna fusesem curios să aflu ce pană fabrica acele seriale care umpleau după-amiezele bunicii, toate povestirile pe care le auzeam de obicei la mătușile mele, Laura, Olga, Gaby, sau în casele multelor mele verișoare când mergeam în vizită (familia noastră miraflorenă era biblică, foarte unită). Bănuiam că aceste radioteatre se importau, dar am fost surprins să aflu că cei doi Genaro, tată și fiu, nu le cumărau din Mexic, nici din Argentina, ci din Cuba. Le producea compania CMQ, un fel de imperiu radio-televiziv condus de Goar Mestre, un bărbat cu părul argintiu pe care îl vedeam uneori, în trecere prin Lima, traversând coridoarele de la Radio Panamericana, escortat îndatoritor de proprietari și de privirea respectuoasă a tuturor. Tot auzindu-i vorbind despre compania cubaneză CMQ pe crainicii, animatorii și operatorii de la Radio — pentru care aceasta reprezenta ceva mitic, ceea ce era Hollywood-ul de altădată pentru cinești —, eu și Javier, în timp ce beam cafea la Bransa, sacrificam din când în când câte o bucată de vreme închipuindu-ne ar-

mata de poligrafi care, acolo, în îndepărtata Havană cu palmieri, plaje paradizice, pistolari și turiști, în birourile cu aer condiționat ale citadelei lui Goar Mestre, produceau probabil, la mașini de scris silențioase, opt ore pe zi, acel torent de adultere, sinucideri, pasiuni, dueluri, moșteniri, devoțiune, întâmplări și crime care, din insula din Antile, se împrăștia prin întreaga Americă Latină, cristalizând în glasurile unor Luciano Pando sau Josefina Sánchez, ca să-i amăgească în lungile după-amieze pe bunicile, mătușile, verișoarele și pensionarii din fiecare țară.

Genaro-fiul cumpăra (sau, mai degrabă, CMQ vindea) teatrele radiofonice la kilogram și cu comenzi telegrafice. Mi-a spus-o el însuși, într-o seară, după ce s-a minunat când l-am întrebat dacă el, frații sau tatăl lui vizau textele înainte de a fi difuzate. „Tu ai fi în stare să citești șaptezeci de kilograme de hârtii?” mi-a răspuns, privindu-mă cu o condescendență îndatoritoare, care se cuvenea condiției de intelectual pe care mi-o conferise de când văzuse o povestire de-a mea în suplimentul duminical al ziarului *El Comercio*: „Calculează cât ți-ar lua. O lună? două? Cine poate consacra câteva luni de zile unui teatru radiofonic? Îl lăsăm în voia soartei și până acum, din fericire, Preasfânta Făcătoare de Minuni ne-a ajutat.” În cel mai bun caz, Genaro-fiul se informa, prin agențiile de publicitate ori printre colegi sau prieteni, câte țări și cu ce rezultate de popularitate cumpăraseră radioteatrul care i se oferea; în cel mai rău, se orienta după titlu sau, pur și simplu, da cu banul. Textele pentru teatrul radiofonic se vindeau la kilogram întrucât aceasta era o formulă mai puțin înșelătoare decât cea după numărul de pagini sau de cuvinte, adică era singura posibil de verificat. „Desigur, spunea Javier, dacă nu e timp pentru a citi toate aceste cuvinte, cu atât mai puțin va fi pentru a le număra.” Îl excita ideea unui roman de șaiszeci și opt de kilograme și treizeci de grame, al cărui preț să fie stabilit de un cântar, ca la carnea de vită, unt sau ouă.

Acest sistem crea însă probleme patronilor. Textele veneau pline de cubanisme pe care, cu câteva minute înainte

de emisiune, înșiși Luciano, Josefina și colegii lor le traduceau în peruană cum puteau (întotdeauna prost). Pe de altă parte, adesea, pe drumul de la Havana la Lima, în cala vapoarelor sau a avioanelor ori la vamă, topul de hârtii dactilografiate se deteriora și se pierdeau episoade întregi, umezeala le făcea ilizibile, se rătăceau, le devorau șoarecii din depozitul Radioului Central. Cum acest lucru se remarcă doar în ultima clipă, când Genaro-tatăl împărțea textele, se iveau situații îngrijorătoare. Se rezolvau sărindu-se peste episodul pierdut, fără să se sinchisească cineva, sau, în cazuri mai grave, îmbolnăvindu-l pentru o zi pe Luciano Pando sau pe Josefina Sánchez, ca în următoarele douăzeci și patru de ore să se poată cârpi, învia ori elimina, fără traumatisme excesive, gramele ori kilogramele dispărute. În plus, dat fiind prețul ridicat cerut de CMQ, era firesc ca Genaro-fiul să se simtă fericit când a descoperit existența și extraordinara înzestrare ale lui Pedro Camacho.

Îmi amintesc foarte bine ziua când mi-a vorbit despre fenomenul radiofonic, pentru că tot atunci, la ora prânzului, am văzut-o pentru prima oară pe mătușa Julia. Era sora soției unchiului Lucho și sosise cu o noapte înainte din Bolivia. Divorțată de curând, venise să se odihnească și să se refacă după eșecul matrimonial. „De fapt, ca să-și caute un alt bărbat”, decretase — la o reuniune de familie — mătușa Hortensia, cea mai guralivă dintre rudele mele. În fiecare joi eu luam dejunul la unchiul Lucho și mătușa Olga și, în acea zi, am găsit toată familia încă în pijamale, dregându-se după o noapte grea, cu midii picante și cu bere rece. Stătuseră până în zori cu proaspăt sosita și dăduseră gata numai ei trei o sticlă cu whisky. Îi durea capul, unchiul Lucho se văita că la laboratorul lui o să fie probabil debandadă, mătușa Olga spunea că-i o rușine să pierzi nopțile, cu excepția celor de sâmbătă, iar musafira, în capot, desculță și cu bigudiuri pe cap, își desfăcea geamantanul. N-a deranjat-o faptul că am văzut-o într-o asemenea toaletă, cu care nimeni n-ar fi luat-o drept o regină a frumuseții.

— Deci tu ești băiatul Doritei, îmi spuse, ștampilându-mă cu un sărut pe obraz. Ai terminat liceul, nu?

În clipa aceea am urât-o de moarte. Pe atunci, micile mele conflicte cu familia se datorau faptului că toți se încăpățâneau să mă mai trateze încă la fel ca pe un copil și nu cum eram, un bărbat în toată puterea cuvântului, de optsprezece ani. Nimic nu mă irita atâta ca *Marito*; aveam senzația că diminutivul mă trimitea înapoi la epoca pantalonilor scurți.

— Este deja în anul al treilea la Drept și lucrează ca ziarist, i-a explicat unchiul Lucho, întinzându-mi un pahar cu bere.

— Adevărul este, mă împunse mătușa Julia, că pari încă un puști, *Marito*.

În timpul prânzului, cu acel aer drăgostos pe care îl adoptă adulții când se adresează idioților sau copiilor, m-a întrebat dacă am iubită, dacă merg la petreceri, ce sport practic și m-a sfătuit, cu o perversitate la care n-am sesizat dacă era din inocență sau deliberată, dar care, oricum, m-a lovit drept în inimă, să-mi las mustața să crească, *îndată ce voi fi în stare*. Bruneților le stă bine și asta îmi va spori trecerea la fete.

— Lui nu-i e gândul nici la fuste, nici la chefuri, îi explică unchiul Lucho. E un intelectual. A publicat o povestire în suplimentul ziarului *El Comercio*.

— Bag seamă că băiatul Doritei dă de bănuir, râse mătușa Julia, iar pe mine mă cuprinsese un acces de solidaritate cu fostul ei bărbat. Am zâmbit însă și i-am cântat în strună. În timpul mesei s-a apucat să povestească niște oribile bancuri boliviene și să mă ia peste picior. La plecare, părea că dorește să-i fie iertate răutățile, pentru că mi-a spus, cu o expresie afectuoasă, să o însoțesc într-una din seri la cinema, că-i plac filmele.

Am sosit la Radio Panamericana tocmai la timp pentru a evita ca Pascual să consacre întregul buletin de la orele trei știrii publicate de *Ultima Hora* despre o bătaie în câmp deschis, pe străzile exotice din Rawalpindi, între gropari și leproși. După ce am pregătit și buletinele de la orele patru și cinci, am plecat să beau o cafea. La intrarea de la Radio

Central am dat de Genaro-fiul, într-o stare euforică. M-a târât de braț până la Bransa. „Trebuie să-ți spun ceva fantastic!“ Fusesse câteva zile în capitala Boliviei, La Paz, pentru afaceri și văzuse la treabă un om multifuncțional: Pedro Camacho.

— Nu este un om, ci un trust, se corectă el, plin de admirație. Scrie toate operele dramatice care se prezintă în Bolivia și joacă în toate. Scrie toate povestirile difuzate la Radio, este regizor și june-prim în toate.

Mai mult decât fecunditatea și rolul său de factotum, îl impresionase însă popularitatea acestuia. Pentru a-l putea vedea, la Teatrul Saavedra din La Paz, trebuise să cumpere un bilet la preț dublu, de speulă.

— Ca la coride, închipuie-ți! se minuna el. Cine a umplut vreodată o sală de teatru la Lima?

Mi-a povestit că văzuse, două zile la rând, adolescente, adulte și bătrâne înghesuindu-se la ușa de la Radio Illimani ca să aștepte ieșirea idolului, pentru a-i cere autografe. Pe de altă parte, primise asigurări de la McCann Erickson din La Paz că radioteatrele lui Pedro Camacho se bucurau de cea mai mare audiență pe undele boliviene. Genaro-fiul era ceea ce pe atunci începuse să se numească un patron progresist: îl interesau mai mult afacerile decât onorurile, nu era membru al Clubului Național, nici nu aspira să fie, se împrietenise cu toată lumea, iar dinamismul lui devenea obositor. Fiind un om care lua decizii cu rapiditate, după vizita la Radio Illimani l-a convins pe Pedro Camacho să vină în Peru, în exclusivitate pentru Radio Central.

— N-a fost greu, acolo făcea foame, m-a lămurit el. O să se ocupe de teatrul radiofonic, iar eu o să-i pot da dracului pe rechinii de la CMQ.

Am încercat să-i înveninez iluziile. I-am spus că tocmai constatasem că bolivienii sunt foarte antipatici și că Pedro Camacho o să se pună rău cu toată lumea de la Radio Central. Accentul său o să zgârie urechile ascultătorilor, iar prin ignoranța lui în materie de Peru o să facă boacăne la tot pasul. Dar el zâmbea, neatins de profesiile mele defetiste. Cu toate că nu fusese niciodată aici, Pedro Camacho îi vorbise

despre sufletul Limei ca un limean autentic, iar accentul lui era splendid, cu o pronunție catifelată, fără rârâieli și sâsâieli.

— Or să-l facă terci pe Luciano Panda și ceilalți actori, se gândi Javier. Sau o să-l violeze frumoasa Josefina Sánchez.

Ne aflam în mansardă și discutam, în vreme ce eu, schimbând adjective și adverbe, băteam la mașină știrile din *El Comercio* și *La Prensa* pentru buletinul de la douăsprezece. Javier era cel mai bun prieten al meu și ne vedeam zilnic, fie și numai pentru o clipă, ca să constatăm că existăm. Era o ființă cu elanuri schimbătoare și contradictorii, dar întotdeauna sincere. Fusesse steaua secției de literatură a Universității Catolice, unde nu se mai pomenise un student mai sânguincios ca el, nici un cititor de poezie atât de lucid, nici un comentator mai subtil al textelor dificile. Toată lumea presupunea că o să-și dea licența cu o teză strălucită, că va fi un strălucit profesor universitar și un poet sau critic la fel de strălucit. Dar, fără explicații, într-o bună zi i-a decepționat pe toți, abandonându-și teza la care lucra, renunțând la literatură și la Universitatea Catolică și înscriindu-se la Universitatea San Marcos ca student la Științe Economice.

Când îl întreba cineva cărui fapt i se datorește acest abandon, el mărturisea (sau glumea) că teza la care lucra îi deschisese ochii. Se intitula „Proverbele la Ricardo Palma”. Trebuise să citească *Tradițiile peruane* cu lupa, vânând proverbe, și cum era conștiincios și riguros, reușise să umple un sertar cu fișe erudite. Apoi, într-o dimineață a dat foc sertarului cu fișe cu tot pe un maidan — el și cu mine am tras un dans apaș în jurul flăcărilor filologice — și a declarat că urăște literatura și că până și economia era preferabilă acesteia. Javier își făcea practica la Banca Centrală de Rezerve și găsea mereu un pretext să dea o fugă până la Radio Paname-ricana. Din coșmarul lui paremiologic rămăsese cu obiceiul de a-mi aplica nitam-nisam câte o zicătoare.

M-a surprins tare mult faptul că mătușa Julia, deși era boliviancă și trăise în La Paz, nu auzise niciodată vorbin-

Libris
Respectu pentru cartea mea

du-se de Pedro Camacho. Dar ea m-a lămurit că nu ascultase niciodată la radio vreo povestire dramatizată și nici n-a mai pus piciorul în vreun teatru de când interpretase rolul Crepusculului în *Dansul orelor*, când a terminat liceul la maicile irlandeze. („Să nu îndrăznești să mă întrebi câți ani sunt de atunci, Mario.“) Mergeam de la casa unchiului Lucho spre capătul bulevardului Armendáriz, la cinematograful Barranco. Chiar ea îmi impusese invitația, la prânz, într-un fel cât se poate de dibaci. Era prima joi de la sosirea ei și cu toate că nu-mi surâdea să fiu iarăși victima poantelor boliviene, n-am vrut să lipsesc de la dejunul săptămânal. Nădăjduiam să n-o găsesc acasă, fiindcă în ajun — în fiecare miercuri seara mergeau toți în vizită la mătușa Gaby — o auzisem pe mătușa Hortensia comunicând, cu tonul cuiva care e la curent cu orice taină:

— În prima ei săptămână la Lima a ieșit de patru ori cu patru curtezani diferiți, dintre care unul însurat. E dată naibii divorțata, nu glumă!

Când am ajuns la unchiul Lucho, după El Panamericano, buletinul de la douăsprezece, am găsit-o cu unul dintre admiratorii ei. Am gustat dulcea plăcere a răzbunării când am intrat în salon și l-am descoperit așezat lângă ea, privind-o cu ochi de cuceritor, pe unchiul Pancraccio, un văr primar de-al bunicii, strălucitor de caraghios în costumul lui din alte vremuri, cu papion și garoafă la butonieră. Rămăsese vădov cu secole în urmă, mergea crăcănat, marcând ora zece și zece, iar vizitele lui erau întotdeauna comentate în familie cu maliție, pentru că nu se jena deloc să ciupească servitoarele în văzul tuturor. Își cănea părul, purta ceas de buzunar, cu lănțișor argintat și putea fi văzut zilnic, la colțul străzii Unión, pe la șase seara, aruncând vorbe dulci funcționarelor. Când m-am aplecat să o sărut, i-am șoptit bolivienței la ureche, cu toată ironia de care eram în stare: „Ce cucerire grozavă, Julita!“ Ea mi-a făcut cu ochiul și a fost de acord cu mine. La masă, după ce a disertat despre muzica autohtonă, în care era expert — la sărbătorile de familie oferea întotdeauna un solo la tambură —, unchiul Pancraccio s-a întors spre ea și,

fandosindu-se ca un cotoi, i-a spus: „Apropo, în fiecare joi seara, la clubul Felipe Pingio din Victoria se adună crema neoașismului. Ți-ar plăcea să asculți ceva din adevărata muzică peruană?” Mătușa Julia, fără să șovăie măcar o clipă și pe chip cu o expresie de dezolare care amesteca insulta cu minciuna, a răspuns arătând spre mine: „Vai ce rău îmi pare! M-a invitat Marito la film!” „Tineretea are întâietate”, s-a înclinat unchiul Pancraccio, cu spirit sportiv. După ce a plecat, am crezut că sunt salvat când mătușa Olga a întrebat: „Chestia cu filmul era doar ca să scapi de craiul bătrân?” Mătușa Julia a corectat-o însă cu fervoare: „Nici pomeneală, surioară, mor să văd filmul de la Barranco, e cam nepotrivit pentru domnișoare.” S-a întors spre mine, care ascultam cum mi se decidea destinul nocturn, și ca să mă liniștească, a mai adăugat o perlă: „Nu-ți face griji pentru bani, Marito. Ești invitatul meu.”

Și iată-ne mergând pe întunecoasa stradă Quebrada de Armendáriz, pe largul bulevard Grau, în căutarea unui film care se numea *Mamă și iubită* și pe deasupra mai era și mexican.

— Pentru o femeie divorțată nu este neapărat groaznic faptul că toți bărbații se consideră obligați să-ți propună patul, mă informa mătușa Julia, ci faptul că, fiind divorțată, cred că nu mai ai nevoie de romantism. Nu-ți mai fac curte, nu-ți mai spun lucruri frumoase, îți propun patul din prima clipă, cu cea mai desăvârșită vulgaritate. Cu mine au dat greș. De aceea, în loc să mă las dusă la dans, prefer să merg la cinema cu tine.

I-am spus că, în ceea ce mă privește, îi sunt recunoscător.

— Sunt atât de stupizi, încât cred că orice femeie divorțată este ca o muierușcă de pe stradă, continuă ea, făcându-se că n-a auzit. Și, în plus, nu le e gândul decât la prostii, când de fapt toată frumusețea nu constă în asta, ci în a iubi, nu-i așa?

Eu i-am explicat că nu există dragoste, că e doar o invenție a unui italian numit Petrarca și a trubadurilor provensali. Că ceea ce oamenii consideră o diafană emanație a emoției, o efuziune curată a sentimentului, este de fapt dorința in-

Libris

stinctivă a motanilor în călduri, disimulată în spatele cuvintelor frumoase și al miturilor literare. Nu credeam nimic din toate acestea, însă îmi plăcea să fac pe grozavul. De altfel, teoria mea erotico-biologică a lăsat-o pe mătușa Julia destul de neîncrezătoare: oare credeam eu cu adevărat o asemenea idiotenie?

— Sunt împotriva căsătoriei, i-am spus, cu cel mai pedant aer de care eram în stare. Sunt adept al așa-zisului amor liber, pe care, dacă am fi sinceri, ar trebui să-l numim mai degrabă copulație liberă.

— Copulație înseamnă a face prostii? râse ea. Dar imediat luă o expresie de om decepționat: Pe vremea mea, băieții scriau acrostihuri, le trimiteau fetelor flori și le trebuiau săptămâni până se încumetau să le dea un sărut. Ce porcărie a ajuns dragostea între mucoșii de azi, Marito!

La casa de bilete am avut un început de dispută pentru a ne învoi cine să plătească biletele și după ce am suportat-o o oră și jumătate pe Dolores del Rio gemând, îmbrățișând, bucurându-se, plângând, alergând prin selvă cu pletele în vânt, ne-am întors acasă la unchiul Lucho, tot pe jos, în timp ce burnița ne înmuia părul și îmbrăcămintea. Atunci am mai vorbit o dată de Pedro Camacho. Era într-adevăr sigură că nu auzise niciodată de numele lui? Pentru că, după Genaro-fiul, el este o celebritate în Bolivia. Nu, nu-l știa nici măcar după nume. Am crezut că Genaro fusese păcălit sau că, probabil, așa-zisa industrie radioteatrală boliviană era o invenție a sa pentru a lansa cu mare tam-tam vreun condeier autohton. Peste trei zile, l-am cunoscut în carne și oase pe Pedro Camacho.

Tocmai avusesem un incident cu Genaro-tatăl din cauza lui Pascual, care, cu nestăpânita lui pornire către tot ceea ce e atroce, consacrase întregul buletin de la unsprezece unui cutremur de pământ de la Ispahan. Ceea ce îl irita pe Genaro-tatăl nu era atâta că Pascual dăduse la o parte alte știri ca să relateze, cu lux de amănunte, cum iranienii care supraviețuiseră dărâmurilor erau atacați de către șerpii ieșiți la suprafață — șuierând agresivi — după năruirea adăposturilor

lor, cât faptul că acel cutremur se produsese cu o săptămână înainte. A trebuit să-i dau dreptate lui Genaro-tatăl și mi-am vărsat focul făcându-l pe Pascual iresponsabil. De unde scosese această știre răsuflată? Dintr-o revistă argentiniană. Și de ce făcuse un lucru atât de absurd? Fiindcă nu avea nici o știre de actualitate importantă, iar aceasta era cel puțin amuzantă. Când i-am explicat că noi nu eram plătiți ca să-i distrăm pe ascultători, ci ca să le rezumăm știrile zilei, Pascual, dând conciliator din cap, mi-a opus argumentul său hotărâtor: „Adevărul este, don Mario, că avem concepții diferite despre ziaristică.” Mă pregăteam să-i răspund că dacă se tot încăpățânează să-și aplice concepția lui teribilistă despre ziaristică de câte ori întorc spatele, o să ajungem amândoi pe drumuri în curând, când a apărut în ușa mansardei o siluetă neașteptată. Era o ființă subțire, mărunțică, chiar la limita dintre un pitic și un om scund de statură, cu un nas mare și niște ochi extraordinar de vioi, în care clocotea ceva excesiv. Era îmbrăcat într-un costum negru care părea foarte uzat, iar pe cămașă și lavalieră avea pete, dar totodată, în modul lui de a purta aceste veșminte, era ceva deosebit de spilcuit, de dichisit și rigid, ca la bărbații din pozele de altădată, gătiți în redingote scrobite și jobene țepene. Putea să aibă orice vârstă între treizeci și cinci și cincizeci de ani, iar părul negru, care îi strălucea uleios, îi ajungea până la umeri. Atitudinea, mișcările și expresia lui păreau infirmarea însăși a spontaneității și a firescului și te făceau să te gândești imediat la o marionetă articulată, la firele păpușilor de la teatru. Ne-a făcut o reverență politicoasă și, cu o solemnitate la fel de nelalocul ei ca și întreaga lui persoană, s-a prezentat astfel:

— Domnilor, am venit să vă ușurez de o mașină de scris. V-aș fi recunoscător dacă m-ați ajuta. Care dintre cele două e mai bună?

Degetul lui arătător se îndrepta când spre mașina mea de scris, când spre cea a lui Pascual. Deși eram obișnuit cu contrastele dintre voce și înfățișare grație escapadelor mele la Radio Central, m-a uluit faptul că dintr-o asemenea stâr-

Libris

plură, dintr-o făptură lipsită cu totul de apărare putea să izvorască un glas așa de ferm și melodios, o dicție atât de desăvârșită. Părea că în această voce defilează nu numai fiecare literă, fără ca vreuna să iasă mutilată, ci și particulele și atomii fiecăreia dintre ele, sunetele sunetului. Nerăbdător, fără să-și dea seama de surpriza pe care ne-o provocaseră înfățișarea sa ridicolă, îndrăzneala și glasul lui, se apucase să examineze și parcă să adulmece cele două mașini de scris. S-a oprit la bătrâna și uriașa mea Remington, un dric peste care nu treceau anii. Primul care a reacționat a fost Pascual:

— Dumneata ești hoț sau ce ești? îl muștrului el, iar eu mi-am dat seama că astfel mă despăgubea pentru cutremurul de pământ de la Ispahan. Ți-a trecut prin cap să iei, atât și nimic mai mult, mașinile de scris de la redacția de știri?

— Arta e mai importantă decât serviciul dumitale de informații, spiriduș ce ești! explodă personajul, aruncându-i o privire asemănătoare celei pe care o merită o lighioană călcată în picioare, și-și continuă operația. Sub privirea uimită a lui Pascual, care se străduia, desigur (ca și mine, de altfel), să ghicească ce voia să spună prin „spiriduș“, vizitatorul a încercat să ridice Remington-ul. A izbutit să ridice namila cu prețul unui asemenea efort, încât i s-au umflat vinișoarele de la gât și era cât pe ce să-i iasă ochii din orbite. Fața i se făcu roșie ca racul, fruntea i se acoperi de sudoare, dar el tot nu renunța. Strângând din dinți, bălăbănindu-se, a reușit să facă doar câțiva pași spre ușă, până ce a trebuit să se predea: o secundă în plus, și povara l-ar fi târât pe jos, cu ea cu tot. A lăsat mașina pe biroul lui Pascual și a început să găfâie. Dar îndată ce și-a tras răsuflarea, ignorând cu desăvârșire zâmbetele pe care ni le stârnea spectacolul mie și lui Pascual (acesta ridicase de mai multe ori un deget la tâmplă ca să-mi arate că-i vorba de un nebun), ne-a luat aspru la rost:

— Domnilor, nu mai stați nepăsători, puțină solidaritate umană! Dați-mi o mână de ajutor!

I-am spus că-mi pare nespus de rău, dar ca să ia acea mașină de scris, va trebui să treacă mai întâi peste cadavrul lui

Pascual și, în cele din urmă, peste al meu. Omulețul își potrivea lavaliera, ușor deranjată de efort. Spre marea mea surpriză, cu o grimasă de nemulțumire și dând dovadă de o totală lipsă de umor, a răspuns, consimțind cu seriozitate:

— Un tip bine crescut nu refuză niciodată o provocare la luptă. Locul și ora, domnilor!

Providențiala apariție în mansardă a lui Genaro-fiul a zădărnicit ceea ce părea a fi înfiriparea unui duel. A intrat chiar în clipa în care omulețul îndărătnic încerca din nou, învinețindu-se, să ia în brațe Remington-ul.

— Lasă, Pedro, te ajut eu, i-a zis și a apucat mașina de parcă ar fi fost o cutie de chibrituri. Citind atunci pe chipul meu și al lui Pascual că ne datora o explicație, ne-a consoolat cu o mină surâzătoare: N-a murit nimeni, n-aveți de ce să vă posomorâți! Tata o să vă înlocuiască mașina cât de curând.

— Suntem a cincea roată la căruță, protestai eu, de formă. Ne țineți în împuțiciunea asta de mansardă, ne-ați mai luat un birou ca să-l dați contabilului, iar acum mașina de scris. Și nici măcar nu mă anunțați.

— Credeam că domnul e un hoț, mă susținu Pascual. A intrat aici autoritar și insultându-ne.

— Între colegi nu trebuie să existe certuri, spuse Genaro-fiul, cu înțelepciune. Și-a așezat Remington-ul pe umăr, iar eu am observat că omulețul îi ajungea exact până la revelele de la haină: N-a venit tata să facă prezentările? Atunci le fac eu și fiți fericiți cu toții!

Imediat, cu o mișcare iute și automată, omulețul a întins un braț, a făcut câțiva pași spre mine, mi-a oferit o mână ca de copil și cu plăcuta lui voce de tenor, făcând o nouă genoflexiune reverențială, s-a prezentat:

— Un prieten: Pedro Camacho, bolivian și artist.

A repetat gestul, plecăciunea ușoară și propoziția în fața lui Pascual, care trăia, în mod evident, un moment de derută totală și era incapabil să-și dea seama dacă omulețul își bătea joc de noi sau așa era el de felul lui. Pedro Camacho, după ce ne-a strâns ceremonios mâinile, s-a întors spre re-

dacția de știri adunată în bloc și, din mijlocul mansardei, la umbra lui Genaro-fiul, care, pe lângă el, părea un uriaș și care îl cerceta cu seriozitate, și-a ridicat buza de sus și și-a zbârcit chipul într-o caricatură sau spectru de zâmbet, făcând o mișcare ce a dat la iveală niște dinți galbeni. După câteva secunde, ne-a răsplătit cu aceste cuvinte melodioase, însoțite de un gest de prestidigitator care își ia rămas-bun:

— Nu vă port pică, sunt obișnuit cu neînțelegerea manifestată de oameni. Adio, domnilor!

Și a dispărut pe ușa mansardei, făcând mici salturi de spirit-duș pentru a-l ajunge din urmă pe patronul progresist, care, cu Remington-ul în brațe, se îndrepta grăbit spre ascensor.

II

Era o dimineață însorită de primăvară, obișnuită la Lima, în care mușcatele par mai viu colorate, trandafirii mai parfumați, iar arbuștii de buganvilia au frunzele parcă și mai încrețite. Un renumit medic din oraș, doctorul Alberto de Quinteros — fruntea lată, nasul acvilin, privirea pătrunzătoare, drept și bun la suflet —, a deschis ochii și s-a întins în patul din spațioasa-i locuință situată în cartierul San Isidro. Prin fereastra cu brizbizuri a văzut soarele aurind gazonul grădinii îngrijite cu migală și împrejmuite cu un gard viu, cerul senin, prospețimea veselă a florilor și a fost năpădit de o binefăcătoare senzație, pe care ți-o dă doar opt ore de somn reconfortant și o conștiință împăcată.

Era sâmbătă și, exceptând vreo complicație de ultimă oră la doamna care născuse tripleții, nu se mai ducea la clinică. Putea astfel să consacre acea dimineață gimnasticii și să facă o saună, înainte de a merge la ceremonia căsătoriei Elianitei. Soția și fiica sa se aflau în Europa, pentru a-și cultiva spiritul și a-și reinnoi garderoba, și nu aveau să se întoarcă mai curând de o lună. Un altul, cu veniturile și înfățișarea lui atrăgătoare — părul nins la tâmple, ținuta elegantă, precum și alesele sale maniere stârneau chiar și privirile jinduitoare

ale doamnelor incoruptibile —, ar fi profitat de burlăcia vremelnică și ar fi luat-o razna. Însă Alberto de Quinteros era un bărbat pe care nici jocul de cărți, nici fustele și nici băutura nu-l atrăgeau mai mult decât se cuvine, iar printre cunoscuții săi — care erau sumedenie — circula această apoftegmă: „Viciile lui sunt știința, familia și gimnastica.“

A cerut micul dejun și, în vreme ce servitorii i-l pregăteau, a telefonat la clinică. Medicul de gardă l-a informat că doamna care născuse tripleți petrecuse o noapte liniștită și că se oprise hemoragia pacientei operate de fibrom. A dat instrucțiuni, a cerut să fie căutat — în caz că s-ar întâmpla ceva grav — la gimnaziul Remigius sau, la ora prânzului, acasă la fratele său Roberto și a anunțat că va trece pe acolo spre seară. Când feciorul i-a adus obișnuitul său suc de papaia, cafeaua și pâinea prăjită cu miere, Alberto de Quinteros era gata bărbierit și îmbrăcat cu niște pantaloni gri din catifea reiată și un pulover verde, cu gulerul pe gât, iar în picioare avea niște mocasini fără toc. A mâncat aruncând o privire distrată peste catastrofele și intrigile din ziarele de dimineață, și-a luat geanta sport și a plecat. S-a oprit câteva clipe în grădină ca să-l mângâie pe Puck, răsfățatul foxterier, care l-a condus cu un lătrat afectuos.

Gimnaziul Remigius se afla la câteva sute de metri de casa sa, pe strada Miguel Dasso, iar doctorului Quinteros îi plăcea să-i străbată pe jos. Mergea încet, răspundea la salutul vecinilor, se uita la grădinile din fața caselor — care, la acea oră, erau deja udate și curățate — și obișnuia să se oprească pentru o clipă la librăria Castro Soto, ca să mai aleagă câteva *bestseller*-uri. Deși era încă devreme, în față la Davory se aflau deja nelipsiții băieți cu cămășile descheiate și cu părul în dezordine. Mâncau înghețată — stând pe motociclete sau sprijiniți de mașinile lor sport —, făceau glume și proiecte pentru petrecerile de peste noapte. L-au salutat cu respect, dar nu trecu bine de locul unde erau, când unul dintre ei își luă inima în dinți să-i dea un sfat din cele care erau pâinea sa zilnică la gimnaziu, eternele spirite despre vârsta și meseria lui, pe care el le suporta răbdător și bine

dispus: „Nu te osteni prea tare, doctore, gândește-te la nepoțtii dumitale.” Însă abia l-a auzit, fiindcă el se gândea cât de frumoasă o să fie Elianita ca mireasă, în rochia special desenată pentru ea de casa Christian Dior din Paris.

În acea dimineață nu era multă lume la gimnaziu. Doar Coco, instructorul, și doi fanatici ai halterelor, negrul Humilla și Perico Sarmiento, trei munți de mușchi care, laolaltă, fac cât zece oameni normali. Probabil că nu sosiseră de mult, pentru că erau încă la încălzire:

— Ia te uită, vine barza — îi strânse mâna Coco.

— În ciuda veacurilor, tot pe picioare? îl întâmpină negrul Humilla.

Perico s-a mărginit să plescăie din limbă și să ridice două degete, într-un salut caracteristic pe care îl importase din Texas. Doctorului Quinteros îi plăcea această lipsă de formalism, familiaritatea pe care o manifestau față de el colegii de la gimnaziu, ca și cum faptul că se vedeau goi și că transpirau împreună i-ar fi înfrățit într-atât încât dispăreau diferențele de vârstă și de poziție socială. Le-a răspuns că dacă vor avea nevoie de serviciile sale le stă la dispoziție și că la primele grețuri sau îndoieli să vină degrabă la cabinetul lui, unde avea gata pregătită o mănușă de cauciuc pentru a le asculta intimitatea.

— Schimbă-te și hai să faci câteva mișcări de încălzire, îi zise Coco, care deja reîncepuse să facă sărituri pe loc.

— Dacă tot faci infarct, nu scăpa ocazia să-ți dai duhul, bătrâne, îl încurajă Perico, sărind în pas cu Coco.

— Înăuntru e surfistul, îl auzi spunând pe negrul Humilla, când intra la vestiare.

Și, într-adevăr, îmbrăcat într-o salopetă albastră, nepotul său Richard era acolo și își punea tenișii. O făcea însă în silă, de parcă mâinile i-ar fi fost de cârpă, și avea o figură posacă și absentă. L-a privit cu ochii lui albaștri și cu totul distrați, cu o desăvârșită indiferență, încât doctorul Quinteros se întrebă dacă nu cumva devenise invizibil.

— Numai îndrăgostiții sunt așa de duși cu gândul, zise doctorul, apropiindu-se de el și ciufulindu-i părul. Coboară din lună, nepoate!